



## ***Theosofie propageren en voorleven*** **Tim Boyd**

Tim Boyd is International President van The Theosophical Society (Adyar).

Dit artikel verscheen in *The Theosophist* met als titel *Propagating and Demonstrating Theosophy*.

De Theosophical Society (TS) is opgericht in 1875. In *De Sleutel tot de Theosofie* doet H.P. Blavatsky (HPB) de naar het lijkt eenvoudige mededeling dat de vereniging is opgericht om te laten zien dat zoiets als theosofie bestaat. Dat was het onderliggende doel van de vereniging, en van de theosofische beweging die met haar oprichting is ontstaan. Het was de bedoeling dat dit langs twee verschillende lijnen zou gebeuren.

De eerste lijn was het verspreiden van de concepten en waarheden die theosofie belichaamt, het 'propageren'. In de brief van de Maha Chohan (*The Maha Chohan's Letter*) werd gesteld dat we de verschillende waarheden van theosofische wijsheid moeten uitdragen om ze toegankelijk te maken voor een breed publiek (*preach and popularize*). De nadruk werd gelegd op het naar voren brengen van bepaalde krachtige ideeën die geacht werden de richting van denken en gedrag van de mens te kunnen veranderen.

De tweede lijn was het voorleven of 'demonstreren', dat wil zeggen dat de waarheden die belichaamd zijn in die wijsheid altijd bedoeld zijn geweest om te worden toegepast, en in die toepassing werd zelftransformatie mogelijk. Het idee was dat zulke diepe en krachtige ideeën als 'zaden' niet anders dan tot verandering konden leiden als zij wortel konden schieten in het bewustzijn van de individuele mens. Aan de ene kant was er dus het verspreiden of propageren, en aan de andere kant het aantonen van de geldigheid en kracht van deze waarheden.

In 1888, bijna dertien jaar nadat de TS was opgericht, schreef HPB een voorlopig memorandum (*Preliminary Memorandum*) voor de oprichting van een nieuw orgaan dat eerst de 'Esoterische Sectie van de TS' en later de 'Esoterische School van Theosofie' werd genoemd. Eén van de dingen die zij in dat memorandum opmerkte was dat de TS sinds haar oprichting 'ontzagwekkende' resultaten had bereikt met het laten zien dat zoiets als theosofie bestaat.

Deze ontzagwekkende resultaten beperkten zich echter volgens haar alleen tot wat zij noemde 'exoterisch' gebied. Het uiterlijke werk was opmerkelijk geweest, vooral op het gebied van het zaaien van theosofische ideeën in het wereldwijde bewustzijn. Voor het eerst vond een discussie plaats over deze krachtige ideeën. Ze zei dat *dat* het grote succes van de theosofische beweging was geweest, evenals het omhelzen van de wereldgodsdiensten en de algemene erkenning die als resultaat daarvan terugvloede naar de TS.

Waar de TS echter volgens haar had gefaald was in het aanschouwelijk maken van de geldigheid van de leerstellingen in het gedrag van haar leden. Vanuit haar gezichtspunt was er namelijk maar één ding dat aanschouwelijk gemaakt diende te worden. Voor sommige van de eerste leden lag de focus op het cultiveren van het innerlijk vermogen om controle te krijgen over psychische en natuurkrachten. HPB produceerde zelf talloze fenomenen om te demonstreren dat innerlijke krachten echt zijn, en te zijner tijd ter beschikking kunnen komen van goed getrainde mensen met de juiste motivatie. Als zij sprak over de problemen waarmee de TS werd geconfronteerd doelde zij echter niet op dit soort van aanschouwelijk maken of demonstreren van theosofie.

Vanuit het perspectief van HPB en dat van de oprichters van de TS was het fundamentele doel van de oprichting van de vereniging het demonstren van de mogelijkheid van een universele broederschap. Op dat terrein vond zij dat de TS en haar leden stelselmatig tekortschoten. Vanuit haar gezichtspunt stegen de leden van de TS op dat moment zelfs niet uit boven het niveau van een doorsnee broederschap.

Zij kwam tot deze mening door kritiek die leden tegen elkaar hadden geuit (en zij kreeg daarvan de volle laag), de laster die had plaatsgevonden, en het feit dat persoonlijke onderlinge relaties zo belangrijk waren geworden dat ze het idee en de praktijk van broederschap geheel overschaduwden. Dit kwam zó duidelijk naar voren dat HPB het gevoel had dat, als deze tendens niet gekeerd werd, al haar werk en dat van de innerlijke oprichters (Inner Founders) verspild zou zijn. Ze zei dat de Meesters maar weinig hulp kunnen bieden aan een lichaam dat niet volledig is verenigd in doel en gevoel, een lichaam dat de rug toekeert naar die fundamentele reden van zijn bestaan: universele broederlijke liefde. Het was noodzakelijk om dit te corrigeren. Als universele broederschap niet enigszins aanschouwelijk gemaakt en voorgeleefd werd, dan kon de invloed van de innerlijke oprichters, niet in en door de TS gevoeld worden.

Er zullen altijd diepzinnige individuen zijn die van tijd tot tijd in de wereld komen, zoals HPB of J.Krishnamurti, die op die manier als correctief middel gebruikt zouden *kunnen* worden. Het schijnt echter niet te gaan om alleen voor een ogenblik één helder licht in de wereld te laten schijnen, maar om de oprichting van actieve groepen te stimuleren; mensen die gemotiveerd zijn door hun onderricht, en die bereid zijn dit in hun leven tot uitdrukking te brengen. De theosofische beweging kwam tot stand in de hoop dat, door dit uitdrukking geven aan de mogelijkheid van broederschap, de invloed van de Meesters in de wereld gevoeld zou kunnen worden.

Het is interessant dat HPB bij de aanvankelijke oprichting van de Esoterische Sectie ook bepaalde regels opstelde voor haar leden. Er waren eenentwintig verschillende regels om het gedrag van leden in een bepaalde richting te leiden. Elf ervan waren gericht op gedragingen tussen de leden van de School: zaken waarmee de leden zich *niet* zouden moeten inlaten. Zo belangrijk was het naar haar gevoel om aan te geven *hoe* de leden zich zouden moeten gedragen!

Blavatsky zou zulke aanwijzingen niet hebben gegeven als de leden daar al van hadden geweten. Roddel, ongefundeerde oordelen over een medelid, aantijgingen, het pretenderen om verder gevorderd te zijn dan werkelijk het geval is, dit alles werd door haar voor de Esoterische Sectie aangeduid als zaken om zich verre van te houden. Je zou denken dat dit voor zichzelf spreekt als we goede omgangsvormen in de praktijk willen brengen, en al helemaal als we streven naar broederlijke liefde. Toch waren dit de dingen die zij benadrukte.

De andere regels hadden betrekking op oefeningen, dieet, hoe we de Meesters zouden kunnen beschouwen, altruïsme en de aard van het innerlijke leven, maar de belangrijkste regels betroffen dus eenvoudige, normale gedragingen. Ik denk niet dat HPB ze toevallig opstelde, of dat ze opeens op een bepaald moment bij haar naar boven kwamen. Er zijn redenen voor de manier waarop we ons gedragen: onze innerlijke ontwikkeling uit zich in onze uiterlijke gedragingen.

Vaak proberen wij eerst om een ideale innerlijke toestand te ontwikkelen, zodat het uiterlijke gedrag zich vervolgens daaraan kan aanpassen. HPB zag in dat dit proces ook de andere kant op kan werken: van uiterlijk naar innerlijk. Als we doen alsof we vriendelijk zijn, dan nemen we de geestesgesteldheid over die dat gedrag voorschrijft. Er ligt een zekere waarde in het aannemen van gedrag, totdat dit daadwerkelijk geworteld is in het bewustzijn. Het oude adagium dat we iets voorwenden totdat we het ons echt hebben eigen gemaakt (*fake it until we make it*) geeft een zekere wijsheid weer.

Theosofie is diepzinnig in haar vermogen om dimensies van het menszijn te beschrijven, maar is voor ons pas van werkelijke waarde als we haar leringen kunnen toepassen in onszelf of, preciezer geformuleerd, op het conditioneren van ons denkvermogen.

Vanuit theosofie komt helder naar voren dat we in een multidimensionaal universum leven. Ieder van ons functioneert op ieder moment op vele niveaus. Het menselijk denkvermogen is in het algemeen geworteld in begeerte en de vervulling van begeertes. Zo functioneert ons 'normale' denkproces.

Er zijn duidelijk andere, meer expansieve, manieren waarop ons denkvermogen kan functioneren. Ons denkvermogen kan zich ook heel anders uiten, en vaak wordt dit omschreven als het verlichte denkvermogen. In plaats van geworteld te zijn in het willen vervullen van wensen en begeertes, kan het denkvermogen beschenen worden door het licht van de intuïtie (*buddhi*), het universele denkvermogen.

Zoals iedere goede dokter kan theosofie diagnoses stellen en ook een recept voorschrijven. De diagnose van onze conditie is dat ons denkvermogen haar wortels heeft in een bepaalde plaats en op een bepaalde manier. Een deel van wat we zouden kunnen doen om ons bewustzijn te verruimen, is dus te begrijpen wat we bedoelen wanneer we spreken over begeerte, en zeggen dat het denkvermogen geworteld is in begeerte.

Wat is begeerte? Het is een woord waar we vertrouwd mee zijn. In het boek *Aan de voeten van de Meester* (in *Drie Wegen, één Pad*, UTVN, bladzijde 194) zegt J. Krishnamurti ons dat er vier vereisten zijn, waarvan begeerteloosheid het moeilijkste is. De reden is dat we als menselijke wezens geneigd zijn over onszelf te denken *als* onze begeertes. Onze begeertes zijn namelijk zo diep in onszelf geworteld dat het moeilijk is hen zelfs maar te onderscheiden. Te spreken over begeerteloosheid is bijna als het spreken over uitdoving; maar wat is een begeerte?

Simpel gezegd is een begeerte een gedachte die een gevoel achterna jaagt. Onze vijf zintuigen geven ons informatie of kennis over de wereld waarin wij leven, door middel van gewaarwordingen (zien, voelen, ruiken, proeven en horen). Deze sensaties zijn op zichzelf neutraal; het zijn geen begeertes. Naarmate ze echter in verbinding komen te staan met ons bewustzijn, worden ze getransformeerd. Zo zijn er bepaalde sensaties die we prettig, en andere die we niet prettig vinden. Door deze voorkeuren raken we aangetrokken tot sommige dingen en voelen we afstoting bij andere.

Wat begint als een eenvoudige sensatie van smaak of aanraking, wordt zo tot een gehechtheid of een aversie. Wanneer het denkvermogen ertoe over gaat om de plezierige dingen op te zoeken en de minder plezierige dingen te vermijden, dan spreken we van een begeerte. Wanneer het denken, gewaarworden, voelen en de emoties zich verenigen in dit enkele streven, dan kom je bij het begeerte-denken waarin de mensheid als geheel nu is geworteld. Wat doen we met deze diagnose en met deze beschrijving? Als we deze van waarde willen laten zijn, dan zou er ook een recept moeten zijn voor wat we kunnen doen. Dat is de andere kant van theosofische wijsheid: de toepassing.

Gedurende zijn leven had de Boeddha een ervaring van verlichting waarin hem duidelijk werd dat het mogelijk is om in het denken verder te gaan dan het door begeerte beheerste denken. Hij bracht de rest van zijn leven dus door met pogingen om te onderwijzen hoe de mens bevrijd kan worden van het lijden dat dit door begeerte beheerste denkvermogen kan veroorzaken.

Bij de dingen die de Boeddha onderwees, en dit werd ook opgenomen in *De Stem van de Stilte* van HPB (in *Drie Wegen, één Pad*, UTVN), zitten enkele krachtige hulpmiddelen die zijn monniken en volgelingen op zijn advies gebruikten. HPB somt dit op als de zes *paramita's* (*Ganesha*, UTVN: de zes hoogste deugden) van het boeddhisme, en zij voegde er nog een zevende aan toe. Het idee was dat er een universele mogelijkheid is om voorbij gebruikelijke beperkingen te komen, naar de ervaring van de 'meesterziel' of alaya waarover zij spreekt (*Ganesha*: Alaya is de universele



ziel, Anima Mundi; ook het Zelf van een vergevorderde adept). De *paramita*'s kunnen voor ons deze mogelijkheid scheppen, mits we ons daar werkelijk mee bezighouden.

De eerste *paramita* is liefdadigheid (*dana*), vrijgevigheid. Vaak vinden we die het eenvoudigste om in praktijk te brengen. We kunnen dit, naar men zegt, op drie niveaus doen. Allereerst met materiële vrijgevigheid, met invloeden op het fysieke gebied. We leren hoe we kunnen geven en materiële dingen kunnen delen. De gewoonte van materiële vrijgevigheid begint dan het denken te beïnvloeden op het fysieke niveau.

Op een dieper niveau van dit in praktijk brengen van vrijgevigheid zien we in dat alle mensen lijden. Dan proberen we manieren te vinden om vrijgevig behulpzaam te zijn, door ons te identificeren met het lijden van anderen, en ons daarop te richten: we ontmoeten onze medemens op het niveau van hun emotionele en mentale behoeftes.

Tot slot is er het potentieel tot universele vrijgevigheid, en die vormt de basis van theosofie: het besef van een alles overstijgende, veelal nog sluimerende, universele waarheid die in iedere persoon diep begraven ligt en die erom vraagt om gewekt te worden. Naarmate we dit diepere potentieel voor vrijgevigheid ontwikkelen wordt het een kracht om het universele bewustzijn in anderen te helpen ontwaken. Dit is de 'hogere' uitdrukking van de ene volmaaktheid of *paramita* van vrijgevigheid, of *dana*.

Als HPB de perfecties (dat wat tot volmaaktheid gebracht kan worden) bespreekt in *De Stem van de Stilte*, dan heeft zij het over elk van de zeven *paramita*'s als een sleutel. Er zijn zeven *paramita*'s, en zij zegt dat ieder van hen de sleutel is tot zeven portalen of doorgangen naar het ervaren van het universele. Elke deugd kan op haar beurt in praktijk worden gebracht.

Wat zou het voor ons betekenen als we *dana*, de eerste van deze volmaaktheden, beter zouden begrijpen? Wat betekent het om een leven te leiden dat genereus is? In termen van de regels die HPB opstelde voor de Esoterische Sectie: als we deze ene regel volledig begrijpen en toepassen, dan zouden we ook de andere regels die met deugd te maken hebben kunnen aanpakken.

Eén van de moeilijkheden waar HPB tegenaan liep en waar elk lid van de TS sindsdien tegenaan gelopen is, is dat de vereniging en haar werk bedoeld is voor onvolmaakte mensen: het is bedoeld voor ons en voor de wereld waarin we leven. Misschien kunnen we ooit echt zien, dat het gewoonweg onmogelijk is om elkaar te

benaderen op een mindere manier dan in volstrekte vrijgevigheid.

Vrijgevigheid of *dana* is niet zomaar de eerste van de *paramita's*. Totdat we werkelijk begrijpen wat het betekent om echt open en werkelijk vrijgevig te zijn, tot dat moment blijven de andere volmaaktheden buiten bereik: harmonie, geduld, het type weerstandsloze energie die geen focus verliest, onverschilligheid jegens pijn en plezier, het ontwikkelen van de diepe stilte van meditatie, en de ultieme wijsheid, de zevende paramita. Dit blijft allemaal buiten ons bereik tot we de eerste daadwerkelijk begrijpen. De eerste paramita was degene die de regels voor de Esoterische Sectie voortbracht, de eerste deugd waaraan de vereniging zijn werk in de wereld wilde wijden.

De eerste *paramita*, *dana*, heeft veel facetten: liefdadigheid, vrijgevigheid, generositeit, grootmoedigheid, edelmoedigheid en zo meer. Misschien is het waardevol om wat langer stil te staan bij wat *dana* kan inhouden ...

Uit: *The Theosophist*, augustus 2017

Vertaling: Peter Le Poole

*En wie ben jij dat mensen hun  
boezem moeten verscheuren  
en hun trots moeten onthullen,  
zodat je hun waarde naakt  
kunt zien en hun trots onvervaard?*

*Zie eerst dat je het zelf verdient  
om een gever te zijn  
en een instrument om te geven.*

*Want in waarheid is het het leven  
dat laat leven, terwijl jij,  
die jezelf beschouwt als een gever,  
niet meer bent dan een getuige.*

Uit: *The Prophet* van Kahlil Gibran.

